

Jyrkästi samaa mieltä

Kun alan kirjoittaa tätä juttua, olen juuri tahtanut pari suuren sanomalehden taloussivua. Olen valinnut, olen suhteuttanut, olen sommitellut. Valkoisen, harmaan ja mustan pinta huonolaatuisella ja huokoisella paperilla on saanut sen muodon, jonka olen pystynyt sille antamaan.

Oloni on väsynyt, mutta ei kovin peloton. Tiedän, että viimeistään kuuden tunnin kuluttua joku tiedotusoppinut voi julkeasti sormeilla sivujani, joista paistaa minun mielestäni ensimmäiseksi rutiini, toiseksi väsymys ja kolmanneksi suuren sanomalehden kangistuneet ulkoasun kaavat.

Toisaalta voin kyllä nukkua kaikessa rauhassa.

Voin luottaa siihen, että tiedotustutkija ei omilla aseillaan kavalla minua, ja työni onnistuu kyllä hämäämään tutkijan joutavanpäiväisyyksiin olennaisten asioiden sijasta. Tästä tilastani minä - toimittaja - voin tietysti lietsoa epäluoloani myös journalismikritiikkiin. Mutta asia ei ole niin helppo; minun mielestäni journalismikritiikkiä tulisi olla, sitä tulisi luoda, sen tulisi olla terävää ja tarpeeksi laajaa, ja sitä ei ainakaan saisi jättää tiedotustutkijoiden ja toimittajien hupaisaksi yksinoikeudeksi.

Journalismikritiikkiä on tietenkin

nytkin olemassa. Sen voi oppia Tarmo Malmbergin teoksesta tai alan lehtien kirjoituksista. Malmbergilta opin kuitenkin sen, ettei journalismikritiikin käsite ole jämettynyt, että se elää vielä. Samaa ei voi sanoa kaikista muista tiedotusopinkaan erityisistä ongelmista.

Journalismikritiikin määrittelyyn en pysty, enkä sitä edes halua. Vaikuttaa ehkä lapselliselta asian välttelyltä ja huonolta analyysiltä se, että antaisin kulloisenkin kriitikon itse määrätä kritiikkinsä astalot.

Tähän kaikkeen sisältyy usko myös journalismikritiikin tehtävistä. Olen ymmärtänyt niin, että Malmberg kaikessa kunnioitettavassa teoreettisuudessaankin sallii journalismikritiikille tiettyjä käytännöllisiä sitoumuksia. Hän jotenkin pyytää anteeksi lopulta teoreettisuuttaan ja uskaltautuu ennustamaan, että journalismikritiikin kehittymisestä koituu hyöty journalismille ja journalisteille.

Minä olen jyrkästi samaa mieltä ja samassa uskossa.

Luotan journalismikritiikin ja journalismikeskustelun nousuun jopa niin paljon, että en ole kiinnostunut sen aitaamisesta etukäteen.

Selvää on kuitenkin sekin, että toimittajat eivät kunnollista journa-

lismikritiikkiä kykene luomaan. Toimittajia tulee tässäkin mielessä kohdella "salaseura-ammattikunta"-hypoteesin pohjalta. Kuten amerikkalainen Michael Schudson on mainiosti osoittanut, ovat toimittajakin ammattikuntaistuessaan luoneet omat sääntönsä, oman kielensä ja omat tapansa, joilla amatöörit suljetaan ammattikunnan ulkopuolelle.

Näin käy helposti myös journalismikritiikissä. Jos kriitikko ei kritisoi toimittajien käsitevälineistöllä journalismia, hän ei ehkä koskaan pääse keskusteluun "toimittajien suuren enemmistön kanssa". Ehkä osa toimittajista voi ja haluaa käydä keskustelua journalismista myös "kriitikkojen" ehdoilla, mutta se vaatii jo hurjaa asettumista vaaroille alttiiksi. Ja se ei ole helppoa.

Toimittajilla on tietenkin jo oma journalismikritiikkinsä. Sama koskee tiedotusvälineitä, tietenkin.

Toimittajien journalismikritiikin ääneen lausumattomat paradigmat elävät pienten ja suurten kaupunkien "journalistipiireissä", joissa merkittävintä toimittajan itsetunnon kannalta on se, miten kollegat arvioivat hänen työtään.

Toimittajien "journalismikritiikki" on syntynyt koulutuksesta, mutta vielä enemmän siihen on vaikuttanut työkokemus, sen tiedotusvälineen normit, jotka hän on oppivaisessa iässään omaksunut. Toimittajien journalismikritiikki heijastaa usein tiedotusvälineen journalismikritiikkiä eli suomeksi sanottuna ajatusta siitä, minkälai-

nen juttu, ohjelma etc. on hyvä ja suotava juuri siinä välineessä jossa toimittaja työtään tekee. Toisenlainen journalismikritiikki nousee vastarinnasta, antiteesistä: se on kapinaa välineen normeja vastaan.

Juuri vastarinnasta on syntynyt myös kokonainen nuoren journalistijoukon kapina vanhoja objektiivisuusoppeja, dokumentointia, journalismin valiomuotoja, juttutyyppejä vastaan. Sitä on mainiosti kannustanut Kauko Pietilän ajattelu, vaikka siinä onkin ollut kyse kai muusta kuin neuvojen antamisesta toimittajille.

Vastarintakritiikissä on yksi vika. Se sitoutuu vastarinnan kohteeseen monella tavalla. Sen takia **Ylioppilaslehden** avustaja ottaa mittapuukseen **Helsingin Sanomat**, ja sitoo samalla itsensä **Helsingin Sanomiin** antiteesin kautta.

Senkin vuoksi kritiikkiä ei voi monopolisoida, ja soisin, että journalismikeskustelu jotenkin laajenisi yli rajojen: soisin mielelläni, että journalismikritiikki olisi osa kulttuurikritiikkiä. Soisin mielelläni, että kriitikko etsisi yhteyksiä yli tiedotusvälineiden rajojen.

Minua kiinnostavat journalismin fossiiliset kivettymät: opit oikeasta ingressistä, oppi tärkeimmästä, joka pannaan kärkeen, tai ajatus valiomuotoisesta taittotyylistä. Mitä rock-video vaikuttaa lehtien taittotyyliin ja miten? Tai ehkä se ei vaikuta mitenkään? Ja miksi ei?

Sitäkin haluaisin kysyä journalismikritikolta.